

que ut indign., c. ex eo de reg. Jur. in 6. Cravet. conf. 1. num. 3. Alex. conf. 127. nu. 2. V. aut voluntas lib. 7. Thesaur. lib. 2. q. 2. num. 20. ubi Rota, Ciarlin. controv. for. lib. 2. c. 126. num. 25. ubi num. 27. sive hæres, seu legatarius contraveniat committendo, sive negligendo, & omittendo, quia utroque modo contravenitur voluntati testatoris, ut est tex. satis clarus in l. unica C. de iis, quæ pene nomine ibi. Si minus dispositionibus suis hæres, vel legatarius parverit, ubi glos. in V. Si minus, explicat, id est (si non) Pro solutione autem contrariorum videatur. Ciarlin. loco supra citato. Peregrin. de fideicom. art. 16. num. 126. 127. Parif. conf. 19. n. 226. lib. 2. Vide infra de neglig. hæredum.

26 Fallit decimoquarto, in executore legatorum Piorum, qui si per annum distulerit, post monitionem Episcopi, execuvi legata in testamento relicta, statim execuio devolvitur ad Episcopum, quia præsumitur negligentia in executore, nos quidem de testam., ubi Bartol. in l. ab boſib. 6. sed quod simpliciter in 3. col. ff. ex quibus causis majores.

27 Fallit decimoctavo, in eo, cui manda-ta sint duo, & in uno est negligens, tunc præsumitur futurus negligens, & in alio c. scribam de præsumpti., glos. in c. si capitulo in V. vocazione ad finem de concess. præb. in 6. nisi tam sit major ratio.

28 Fallit decimoquinto, in hærede, qui in tempore à lege statuto, non conficit inventarium juxta l. fin. C. de jur. deliber. tunc ita præsumitur negligens, ut nequeat moram purgare, ut post Caroc. tit. de mora num. 38., & seqq. Antonel. de temp. leg. lib. 4. c. 15. nu. 16.

29 Fallit decimosexto, in Empiteuta, ubi in concessione fuerit appositorum pactum resolutivum, nam facta declaracione caducitatis per dominum, ita præsumitur negligens, ut neque admittatur purgatio moræ. Caroc. tit. de mora nu. 33. Antonell. de temp. leg. lib. 4. c. 15. num. 11. Fulgin. de Empiteusi tit. de solut. can. & q. 6. num. 22. Statil. de Salicano interdicto inspecl. 5. c. unico num. 197. Bo-rell. summa decis. tit. de Empiteu. num. 180.

Quamquam Fulgin. d. num. 22. contendat ostendere, quod etiam de Jure Canonico in casu prædicto, liceat celeri solutione, moram absit negligere, sicut indeponit maxima-
tum. minorum monitionum iniquitat. totum istud. atque auctoritatem suorum sententiarum invenimus in maxima pars auctoritatis.

purgare, dummodo mora parua sit, unius scilicet, vel duorum dierum.

29 Fallit decimo septimo, in eo, qui est negligens in eurandis minoribus, putà in cura domus familiae sua, quia tunc multò magis præsumitur negligens in majoribus, ubi major cura exigitur, putà in cura Ecclesie Dei, sic qui negligens est in cura familiae sua non debet eligi in Episcopum, propter præsumpti negligentiam in ea curanda, & regenda, unde D. Paulus I. ad Thimoteum c. 3. scribit (si quis Domini sue præesse nescit, quomodo Ecclesie Dei diligentiam habebit,) & refertur in c. sicut ij. necesse est dist. 47. ubi glos. in V. necesse est, ait, qui negligenter suos gubernavit, præsumitur contra eum, quod circa extraneos futurus sit magis negligens, ita quæ qui est negligens in majoribus, & rebus magni momenti, præsumitur futurus negligens in minoribus, quia solet homo prudens maiorem diligen iam adhibere in gravioribus, quam in minoribus ad tradita per Bartol. in l. ab boſib. 6. sed quod simpliciter in 3. col. ff. ex quibus causis majores.

30 Fallit decimo octavo, in eo, cui manda-ta sint duo, & in uno est negligens, tunc præsumitur futurus negligens, & in alio c. scribam de præsumpti., glos. in c. si capitulo in V. vocazione ad finem de concess. præb. in 6. nisi tam sit major ratio.

31 Fallit decimonono, per lapsum temporis, præsumitur negligentia glos. in c. si autem, ubi Felin. num. 3. Menoch. de recuper. possess. remed. 7. q. 5. num. 21. & in hac negligentia præsumpta, fundatur tota legalis disposi-tio de præscriptionibus, ut de præscriptione statutaria notat Pigant. ad Statut. Ferrarie lib. 2. rub. 128. num. 3. ubi num. 34. V. & quod major negligentia consideratur in eo, qui mandatum obtinuit; quia (ut dicam infra c. 13.) præscriptio est effectus negligientiæ veræ, aut præsumptiæ, licet ubi negligentia sit præsumpta, tunc competit remedium re-stitutionis in integrum.

32 Fallit vigesimo, quoad Deum, quia absque probatione, aut monitione punitur omnis negligentia, quia ei nihil est occultum. Felin. in c. si autem sub num. 3. V. Secundo limitat de rescripti.

ARTI.

ARTICULUS XIII.

Quomodo negligentia probetur.

Iximus praecedenti articulo, regula esse, quod negligentia non præsumatur, sed veniat probanda ab eo, qui in ea, se fundat; modò querimus, quomodo negligentia probari possit. Videatur consil. Bart. 102. Vol. 1.

1 Præmitto, quod negligentia absolutè, & simpliciter sumpta, sicut negatio absolutè sumpta, nequit ullo modo probari, neque directè, neque indirectè, putà, quod aliquis nunquam contraxerit matrimonium; quæ negligentia, & negatio dicitur absolutè, & simpliciter, quia non coartatur loco, nec tempore, nec persona, & de hoc est bona, glos. in c. bonæ memoriae il primo, in Vers. per rerum naturam de elect., Abbas ibid. num. 13., quia hæc negativa est indeterminata, vaga, pura, & improbabili. Mascard. de probat. concl. 1092. num. 3., ideo negativa, seu negligentia hæc, (tu non obtinuisti licentiam à Daciario, &c., à Superiore, &c., non petiisti consilium, &c.), ut potè simplex, & absoluta, nullo coartata loco, tempore, improbabili dicitur, quia est necesse probare de qualibet parte temporis. Cravet. conf. 1. num. 10., in quo casu allegans affirmativam, putà petiisse licentiam, consilium, &c., tenetur probare, quia negativa, & quia impossibilis probationis, censetur probata, dum non probatur in contrarium; Bald. conf. 79. lib. 2.; Conciol. allegat. 79. nu. 4., Ciriac. c. n. 19. num. 14., latè de hac negativa indeterminata, & de negativa restricta, & coartata tractat. Ancharan. in c. bonæ il 1. n. 5. Vers. quarto opponitur de elect., ubi videtur dicere, quod negativa coartata, directè probari possit, & cadat sub sensu, putà quod non sit rasura, in scriptura, quia oculus id intuetur; verum si benè attendatur, solum concludit, de probatione indirecta, quia quod rasura, aut cassatura, non appareat, id colligitur, ex positivo apparente benè formato, ex quo sequitur negativa, nihil esse cassatum.

Qua propter dicebat Bartol. consil. 102., vel non potest probari, vel difficile; quia ne-

glentia est, quid non formatum, cum sensu, non percipiatur, Menoch. de recuperanda possess. remed. 7. q. 5. num. 19.

2 Ex ea difficultate probationis; orta est regula vulgata; (quod duobus testibus affirmantibus, magis creditur, quam mille negantibus) glos. in l. diem profere s. si plures in Vers. consenserunt ff. de recep. arbitr. Gabriel. de testibus concl. 4. num. 1., Mascard. de probat. concl. 70. num. 2., Fran. Curt. in tract. de testibus concl. 25. num. 54., Abbas tamen in d. c. bonæ memoriae num. 13. vers. quod ergo, & Mascard. concl. 70. num. 5., limitat eam regulam, ut non habeat locum, in negativa coartata, sed in negativa credulitatis, vel purgationis, ad nostram de prob., eamdem regulam pariter declarat Fran. Curt. tract. de prob. num. 54. concl. 25., & concl. 26., intelligi in probanda negligentia simplici, & absoluta, & nullatenus coartata, removendo sensum ab actu, (ut dicam infra) Gabriel. in d. concl. 4. num. 3., Curt. supra num. 55. dicit in probatione, procedere à pari affirmativa, & negativa, ubi etiam, quod fallat, in criminibus, Mascard. supra num. 10., quia tunc magis creditur testibus negantibus crimen, quam affirmantibus; ratio erit, quia negantes, habent præsumptionem Juris, pro sè quod scilicet delicta non præsumuntur, juxta theorican Baldi in l. si quis diuturno ff. si servitus vindicetur, Roman. conf. 241. incipit Spectabiles Domini Collaterales num. 5., ideo glos. in c. Clerici in Vers. aliqui dist. 81. dicit testes laicos, deponentes pro non criminis, præponendos esse clericis, deponentibus pro criminis. Gabriel. de test. concl. 4. n. 1. infin. & num. 10.

3 Et quidem primò, negligentia, ab aliis dicitur probari, si probemus, quod is, quem dicimus negligentem, facere potuit, & non fecit, ad allegata per Giurham decis. 4. num. 5.. Verum lex dictum supponit, quod potuerit, & non fecerit; quæ duo adhuc sunt probanda.

4 Probatur ergo primò, præsumptive per lapsum temporis statuti à jure, vel ab homine, ad aliquid faciendum, probata requisi-tione, & causam fuisse instructam; Felin. in c.

in c. si autem num. 3. de rescript., Decius eo c. si autem nu. 16., quia per lapsum temporis statuti, requisitionem, & causæ instructionem, negligentia præsumitur, (ut superiori art: in pluribus fallentiis ostensum est), & dixit glof. in d. c. si autem in V. dolo de rescript., Menoch. de recuperanda possess. remed. 7. quest. 5. nu. 21., qua probatione facta, transfertur onus probandi in eum, qui facere debet, quod fecerit, aut quod fuerit legitimè impeditus; Bartol. conf. 102. carissime domine num. 1., Rota coram Marquemontio 19. Novembris 1610. in causa Romana mortis Farnesi, Bossius tit. de officiis corrupt. num. 25., Gratian. discept. for. c. 527. num. 9. per tex. in l. 3. s. si ad diem, & l. comeatus ff. de re milit. Pigant. ad Statut. Ferrariae lib. 2. rub. 128. num. 3.

5 Verum prædicta, solum habent locum, ubi dies certa est à lege, vel ab homine statuta, plures autem contingit probare negligentiam, ubi nullus terminus, nulla dies certa statuta est, neque à lege, neque ab homine, tunc quia non est locus dictæ præsumptioni, neque potest probari, terminum esse lapsum, videndum est, quomodo sit probanda negligentia.

6 Primo observo, quod negligentia directè nequit probari per testes, quia cum consistat in negativo, id est in (non facere), negatio autem non cadat directè sub sensu, ita neque negligentia, cadit directè sub sensu, ac per consequens, probanda erit indirectè, quod observat Mascard. de prob. concl. 1093. num. 7. Paris de Syndicatu Vers. negligentia c. 5. n. 3.

7 Secundò observo, quod aliquis potest esse obligatus facere aliquid absolute, absque ulla temporis præfinitione, ut cum testator imponit heredi absolute, & absque temporis præfinitione, ut solvat Ecclesiæ centum, vel potest esse obligatus facere sub conditio, ne, si & quando contingat casus &c.

8 Si ergo probanda sit negligentia omittentis rem debitam, si & quando contingat casus, oportet probare casum evenisse, & quod obligatus sciverit casum evenisse. Bartol. in conf. 102. carissime domine num. 1., & quod potuerit facere rem præceptam; Mascard. d. concl. 1093. num. 5., & neglexerit, Burat. decis. 665. num. 2. 5. 6., Tusc. Vers. negligentia concl. 32. num. 7., Bartol. in l. ab hostibus §. 1. ff. sol. matr., Decius conf. 430. in principio, Barbosa in votis decis. lib. 2. voto 61. num. 4., ubi num. 5., quod Castellanus, non

ex eo probatur negligens, in defensione Castrum ab hostibus capti, quod non restiterit, sed oportet probare, quod potuerit resistere, pugnare, quod habebat milites numero sufficietes, & necessaria ad pugnandum, & defendendum, & tamen omiserit; id est ad probandum tutorem fuisse negligentem in emendis prædiis, ex pecuniis pupilli, debeo probare reperi, vel tunc reperta fuisse, prædia vendibilia, eo tempore quod poterat per alios negotiari, oportet probare tunc temporis fuisse homines aptos ad id negotium, & per eos potuisse negotiari, l. idemque ff. pro socio, & quomodo articuletur, in probanda negligentia, videatur Menoch. de recip. remed. 7. à n. 19., & seqq.

9 Si autem negligentia probanda sit in primò casu, quo scilicet res præcepta est absolute, absque temporis præfinitione, tunc prærequisitur monitio, seu interpellatio, ad effectum constituendi, obligatum in mora, alioquin numquam constituitur in mora, neque fit negligens; Felin. d. c. si autem num. 3. de rescript., & nos supra late ostendimus articulo quarto.

10 Posito autem obligato in mora per monitio, seu interpellationem, tum negligentia, saltem indirectè, probatur per testes, qui tamen non deponerent sufficienter, si simpliciter deponerent negativam, ut, illum fuisse, ac esse negligentem, quia hoc est potius iuditum intellectus; Tuscus Vers. negligentia concl. 32. num. 4., quam deponere de iis quæ solum cadunt sub sensu, prout requiriatur in testibus c. causan de testibus, l. testium C. de testibus, c. accusator 6. quest. 5., c. super hoc de renunt., c. bone de elect., c. cum Ecclesia Sutrina de causa possess., & propri. Bartol. d. conf. 102. num. 2. 3., Nam testis non debet judicare, sed simpliciter factum narrare; Mascard. de probat. concl. 458. num. 8. vol. 1., & concl. 1370. vol. 3., Farinac. de test. quest. 68. num. 33., Rota decis. 107. num. 31., & seqq. p. 2. divers., Conciol. alleg. 92. num. 23., Gabriel. conf. 178. num. 10. lib. 1., & conf. 169. num. 9. lib. 2.; Ideo negligentiam esse difficilis probationis, ut post Bartol. docet Menoch. de recip. poss. remed. 7. num. 18. 19.

11 Hinc sequitur, quod ad probandam negligentiam debent, deponere de aliquo actu cadente sub sensu, ad quem veniet in necessariam consequentiam, omissione, & negligentia probanda, putà quod tali die, & loco,

dum

dum evenit talis casus, ipse testis erat præsens, & quod viderit omnes adstantes, & interesentes, ac operantes &c. inter quos non vident Titium, sive sequitur necessario Titium non interfuerit, non fuisse operatum, ac consequenter probat illius omissionem, & negligentiam, arg. in §. si verò absunt. Auth. de bæred., & falcid., ad quod videntur sunt scripta per Farinac. de test. negativis quest. 65. num. 207., & seqq., & Bartol. in tract. de testibus Vers. lata culpa num. 112., Mascard. d. concl. 1093. num. 8.

12 Et ad nostrum intentum faciunt scripta, per Mascard. concl. 1092., & DD. communiter de negativa probanda, quod scilicet negativa, & sic negligentia duobus modis probari possit. Primo removendo actum à sensu, quatenus dicant testes, quod tali die, & hora ipsi fuerunt præsentes in tali loco, & non fuit factum, quod erat faciendum à Titio, nec potuisse fieri quin vidissent, quia si potuisse fieri, quin vidissent, nihil probant, Decius conf. 94. num. 5., conf. 649. num. 10., Cravet. conf. 21. num. 4., Altograd. conf. 50. n. 118. lib. 1., Lodovis. decis. 42. num. 5., & decis. 310. num. 1., Mantica decis. 350. num. 7., & seqq., Conciol. alleg. 79. num. 5.

13 Dixi removendo actum à sensu, quia si deponerent, e contra, id est removendo sensum ab actu, nihil probarent, putà dico, se non vidisse Titium talia facere, eo quia potuisse ea fecisse, & testes non viderint, quia sic non coarctant negativam, Mascard. concl. 1091. num. 9., & DD. supra allegati, etiam si essent mille testes; Fran. Curt. tract. de testibus nu. 54. concl. 25., & concl. 27., eo quia non sequitur omissione, & negligentia per necessitatem, Cephal. conf. 287. num. 16. lib. 1., Osafib. conf. 66. num. 29., Coneiol. d. alleg. 79. num. 6.

14 Secundo modo probatur negligentia indirectè, c. quoniam contra de prob., c. ex tenore de testibus, c. bene il primo ubi glof. in Vers. rerum naturam de elect., concordat tex. c. super hoc de renunt., Barbos. ad d. c. bone num. 8., non enim potest directè probari, quia negatio, seu negligentia, ut potè non ens nullas habet causas; Abbas in c. bone memorie num. 13., & in hoc sensu glof. supra citat. c. bone in d. Vers. per rerum naturam interpretatur, id est per rerum causas; indirectè igitur probari potest, probando, scilicet aliquid aliud, ex quo per necessitatem sequitur probatio negli-

gentiae, ut si Kal. Augusti debebat Titius Ferrariae aliquid operari, si probetur, quod eo toto die Titius fuit Venetus, sequitur per necessitatem, quod non fuit Ferrariae, nec ibi operatus sit, quod debebat, dicitur autem probatio indirecta, quia probatur aliquid positivum, ex quo sequitur inducitur negativi, ita pariter in eo, quod subditus malus est, indirectè probatur negligentia Praelati, in correctione sibi ex debito officii facienda, quia capite languescente, cetera corporis membra inserviantur, c. ex merito 6. quest. 1., notat Immola in c. irrefragabili in principio de officio Ord.

15 Tertiò modo probatur negligentia per confessionem partis, si ille, qui non fecit, sed omittit, quod facere debebat, fateatur, se omisso, glof. in l. 2., & ibi Bald., C. de novi oper. nunt; Mascard. de prob. concl. 1092. num. 11.

16 Quartò modo, probatur per ostensionem scripturarum, seu instrumenti, ubi sunt descripti, qui fecerunt, quod debebant, in quo cum non legatur descriptus ille, de cuius negligentia, & omissione agitur, statim remanet probata ejus negligentia, l. fin. C. de reb. cred., l. 1. C. de exact. tribut., Martin. Fanens. tract. de negativa probanda num. 4., ita per ostensionem libri, & inspectionem eiusdem, ex quo apparet non scriptum, quod debebat esse scriptum Fanens. supra nu. 8. hoc modo probatur negligentia Parochi, qui non descripsit matrimonia, baptizatos, mortuos, &c. in libro ad hoc preparato.

17 Quintò, probatur per famam publicam, ubi communi, & publica voce, & fama, feratur negligentia, & omissione ejus, de quo agitur, Martin. Fanens. d. tract. num. 6.

18 Oportet autem in probatione negligentiae, praeceteris, probare negligentem fuisse sufficienter interpellatum. Cravet. conf. 132. nu. 6., & potuisse facere, & omisso pro ut alias supra ostensum est; Socin. conf. 273. n. 5. 6. vol. 2., quia negligens non dicitur, qui non est constitutus in mora, & potuit facere, & non fecit, c. 1. de suppl. neg. Præl., l. de uno quoque §. fin. de re Jud., ideo negligentia Parochi probatur ex eo, quod fuerit plures requisitus administrare sacramenta, & tamen omiserit, licet posset administrare, Alex. conf. 81. num. 1. lib. 4., Tusc. Vers. Negligentia concl. 32. num. 19., & 21.